

**Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут**

ПЕТЕЧЕЛ О.Ю.

КРИМІНАЛЬНА ВІОЛЕНТОЛОГІЯ

**Методичні вказівки
для підготовки до самостійної роботи**

для студентів денної та заочної форми навчання
(ОР «Магістр»)

Галузь знань 08 «Право»
Спеціальність 081 «Право»

Івано-Франківськ, 2023

Схвалено на засіданні кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №1 від 28 серпня 2023 року).

Затверджено на засіданні науково-методичної ради Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №_ від _____ 2023 року).

Рекомендовано до друку Вченою радою навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №_ від _____ 2023 року).

Рецензенти:

Козич І.В., доктор юридичних наук,
завідувач кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника, доцент

Дудка А.В., кандидат юридичних наук,
Управління державної охорони України

Петечел О.Ю. Кримінальна віолентологія. Методичні вказівки для підготовки до самостійної роботи (для студентів денної та заочної форми навчання). Івано-Франківськ : Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 2023. 14с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Кримінальна віолентологія», підготовки та здачі заліку У вказівках містяться завдання для самостійної роботи, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшують підготовку, переліки питань, які необхідно вивчити, питання для самоконтролю, що дозволяє з допомогою різних засобів та методів якісно вивчити ту чи іншу тему навчальної дисципліни. До кожної теми поданий перелік літератури. Методичні вказівки розроблені для підготовки самостійної роботи студентів магістратури денної та заочної форми навчання спеціальність 081 «Право».

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	6
2. СПИСОК ДЖЕРЕЛ	
12	

В Навчально-науковому юридичному інституті навчальна дисципліна «Кримінальна віолентологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право» та вивчається в 2 семестрі в обсязі 90 годин.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є передумови, закономірності й особливості різних видів насильства, а також наслідки насильства для суспільства, профілактика насильства.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна є складовою для поглибленого вивчення кримінально-правового циклу, і пов'язана з такими дисциплінами як «Кримінальне право», «Кримінально-виконавче право», «Кримінальне процесуальне право», «Кримінологія» та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:
Змістовий модуль 1 «Кримінальна віолентологія. Загальна частина»;
Змістовий модуль 2 «Кримінальна віолентологія. Особлива частина».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

1.1. Метою викладання дисципліни є формування у студентів знань про основні умови і закономірності процесу виникнення та розвитку насильства, аналізу агресивних криміногенних ситуацій, заходи запобігання насильству.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є отримання студентами необхідних знань, вмінь та навичок щодо розуміння та практичного застосування у роботі знань з основних проблем кримінальної віолентології, розкрити сутність понять предмет, метод, методологія, місце кримінальної віолентології в системі наукових знань; дати необхідні вміння та навички, що необхідні для організації та проведення кримінологічних досліджень насильницької злочинності; вивчити основні теоретичні та практичні питання профілактики насильства в цілому, його окремих видів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати

- теоретичні основи по ключовим розділам кримінальної віктимології;

- основні поняття, види насильства;
- особливості особистості особи, що вчиняє насильницький злочин;
- закономірності взаємодії людей в процесі насильства;
- детермінанти насильства;
- особливості профілактики насильства.

вміти

- аналізувати наслідки насильства, його вплив на суспільство в цілому чи окремі соціальні групи;
- визначати ознаки та види насильства;
- здійснювати наукове прогнозування основних тенденцій розвитку кримінальної віолентології.

Вивчення навчальної дисципліни «Кримінальна віолентологія» завершується проведенням заліку з усіх тем дисципліни.

Іншими формами контролю є аналіз та оцінка виступів студентів на практичних заняттях, написання самостійних та контрольних робіт, підготовка рефератів, схем, діаграм на визначені теми.

Під час вивчення дисципліни студент повинен вивчити рекомендовану літературу, нормативно-правові акти. Вивчивши навчальну дисципліну, студент повинен вміти самостійно та з допомогою фахівців використовувати знання в практичній діяльності.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема №1.

Поняття та предмет кримінальної віолентології.

Методичні рекомендації: В процесі самостійної підготовки до заняття на дану тему студент на основі опрацьованої літератури повинен з'ясувати історичні аспекти становлення та розвитку віктимології, проаналізувати різні визначення поняття «віолентологія» та на основі цього висловити свою думку щодо предмету даної науки. Самостійна підготовка передбачає підбір прикладів для ілюстрації зв'язку віолентології з іншими науками, а також ілюстрація реалізації функцій науки на практиці. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення.

1. Історія розвитку кримінальної віктимології.
2. Співвідношення понять «віктимологія» та «кримінальна віктимологія».
3. Зв'язок кримінальної віолентології з іншими науками.
4. Основні напрямки розвитку віолентології в Україні.

Рекомендована література:

п. 7, 10, 25 зі списку рекомендованої літератури.

Тема №2.

Поняття насильства та його типи.

В процесі самостійної підготовки до заняття студент повинен визначити основні відмінності поняття «насильство» та «агресія». Студент повинен проілюструвати різні види насильства. В процесі підготовки даної теми студент

повинен проаналізувати статистичну інформацію щодо насильницької злочинності та її закономірності. Окрему увагу слід приділити аналіз нових видів насильства. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Політичне насильство.
2. Босінг.
3. Мобінг.
4. Запобігання насильству.

Рекомендована література:

п. 1, 3, 5, 6, 7, 10, 15, 16, 17, 24, 25 зі списку рекомендованої літератури.

Тема №3.

Детермінанти насильства.

Методичні рекомендації: Підготовка до самостійної роботи передбачає аналіз та пропозиції щодо класифікації детермінант віолентології. Студент повинен на прикладах проілюструвати дію детермінант та запропонувати заходи нейтралізації негативних факторів. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Класифікації детермінант віолентології.
2. Заходи нейтралізації детермінант віолентології.

Рекомендована література:

п. 7, 10, 11, 25 зі списку рекомендованої літератури.

Тема №4.

Профілактика насильства.

Методичні рекомендації: В процесі самостійної підготовки до заняття студенти повинні з'ясувати взаємозв'язок поняття профілактики злочинності та профілактики насильства. Студенту потрібно дослідити різні рівні профілактики насильства, проілюструвавши на прикладах їх реалізацію. Крім того, слід проаналізувати чинні нормативно-правові акти, що містять норми, спрямовані на профілактику насильства. При самостійній підготовці студент повинен класифікувати суб'єктів профілактики та визначити функції кожного із них. Студент після підготовки до заняття повинен зрозуміти суть віктимологічної профілактики та сформулювати власне бачення та пропозиції щодо удосконалення механізму профілактичних заходів. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Назвіть основні та додаткові принципи профілактики насильства.
2. Назвіть та охарактеризуйте основні види профілактики насильства.
3. Назвіть основні заходи профілактики насильства.
4. Назвіть нормативно-правові акти, що регулюють порядок здійснення профілактики насильства.
5. Назвіть суб'єктів профілактики насильства та повноваження, що надані їм для вжиття заходів профілактики.

Рекомендована література:

п. 7, 10, 11, 12, 25 зі списку рекомендованої літератури.

Тема №5.

Фізичне та психічне насильство

Методичні рекомендації: Для більш ретельного аналізу даної теми студенту слід самостійно графічно зобразити (графіки, діаграми) стан насильницької злочинності в Україні за останні 5 років в частині фізичного та психічного насильства, звернувши особливу увагу на структуру та динаміку. При самостійному аналізі питань теми слід звернути увагу на порівняльну характеристику особи злочинця та жертви, визначивши спільні та відмінні риси. В результаті підготовки до заняття студент повинен запропонувати власне бачення запобігання фізичну та психічному насильству. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Проаналізуйте та графічно зобразіть види фізичного насильства в розрізі рівня, структури, динаміки.
2. Проаналізуйте та графічно зобразіть види психічного насильства в розрізі рівня, структури, динаміки.
3. Запропонуйте заходи запобігання фізичному та психічному насильству.
4. Проаналізуйте особливості фізичного та психічного насильства під час війни в Україні.

Рекомендована література:

п. 7, 8, 10, 25, 26 зі списку рекомендованої літератури.

Тема №6.

Сексуальне насильство

Методичні рекомендації: Для більш ретельного аналізу даної теми студенту слід самостійно графічно зобразити (графіки, діаграми) стан насильницької злочинності в Україні за останні 5 років в частині сексуального насильства, звернувши особливу увагу на структуру та динаміку. При самостійному аналізі питань теми слід звернути увагу на порівняльну характеристику особи злочинця та жертви, визначивши спільні та відмінні риси. В результаті підготовки до заняття студент повинен запропонувати власне бачення запобігання сексуальному насильству. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Проаналізуйте та графічно зобразіть види сексуального насильства в розрізі рівня, структури, динаміки.
2. Запропонуйте заходи запобігання сексуальному насильству.
3. Проаналізуйте особливості сексуального насильства під час війни в Україні.

Рекомендована література:

п. 7, 9, 10, 21, 23, 25 зі списку рекомендованої літератури.

Тема №7.

Шкільне насильство (булінг)

Методичні рекомендації: Для більш ретельного аналізу даної теми студенту слід самостійно дослідити програми запобігання булінгу, що прийняті в освітніх навчальних закладах власного міста. При самостійному аналізі питань теми слід запропонувати власні заходи запобігання булінгу. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських

заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Аналіз програм запобігання булінгу різних населених пунктів.
2. Стан булінгу в Україні.
3. Законодавче регулювання запобігання булінгу.
4. Розробити авторську програму запобігання булінгу в окремому навчальному закладі.

Рекомендована література:

п. 7, 10, 19, 20, 22, 25 зі списку рекомендованої літератури.

Тема №8.

Домашнє насильство

Методичні рекомендації: Для більш ретельного аналізу даної теми студенту слід самостійно дослідити програми запобігання домашнього насильства. При самостійному аналізі питань теми слід запропонувати власні заходи запобігання домашньому насильству. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Аналіз програм запобігання домашнього насильства.
2. Стан домашнього насильства в Україні.
3. Законодавче регулювання запобігання домашнього насильства.
4. Аналіз особистості кривдника та програми його виправлення.

Рекомендована література:

п. 2, 4, 9, 10, 18, 25 зі списку рекомендованої літератури.

Рекомендована література.

1. Василевич В. Поняття кримінологічної характеристики насильницьких злочинів. *Право України*. 1997. № 12. С. 82–84.
2. Власов П.О., Запорожцев А.В., Брижик В.О. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ по його подоланню: інформ.-практич. посібник. Дніпропетровськ : Дніпропетровська міська громадська організація «Жіночий інформаційно-координаційний центр». 2006. 130 с.
3. Голіна В.В. Попередження тяжких насильницьких злочинів проти життя й здоров'я особи: навч. посібник. Х. : НЮАУ. 1997. 52 с.
4. Голіна В.В. Попередження насильства у сім'ї – захист прав людини. Права людини і правова держава: тези доп. та наук. повідомлення наук. конференц. проф.-виклад. складу (10–11 грудня 1998 р.). Харків: Нац. юрид. акад. України. 1998. С. 112–114.
5. Гумін О.М. Кримінально-насильницька поведінка проти особи. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2009. 360с.
6. Гуня І.І. Види насильства в кримінальному праві. *Форум права*. 2014. №2. С.99-103.
7. Джужа О.М. Курс кримінології: Особлива частина: підручник: у 2 кн. К. : Юрінком Інтер. 2001. Кн. 1. 480с.
8. Довгань Н. Фізичне і психічне насильство: співвідношення понять. *Вісник Львівського університету. Серія юрид.* 2010. Вип. 51. С.339-344.
9. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. К. : Ваїте, 2019. 288 с.
10. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. К. : Видавничий Дім «Ін Юре». 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.

11. Йосипів А.О. Детермінанти насильницької злочинності та протидія їм органами внутрішніх справ: монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2011. 276 с.
12. Литвинов О.М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні: монографія. Харків : Вид-во ХНУВС. 2008. 513 с.
13. Малярєнко В.Т. Про статеві злочини та інші сексуальні зловживання щодо малолітніх і неповнолітніх. Коментар судової практики з кримінальних справ. Бюлетень законодавства і юридичної практики України. 1996. № 6. С. 20–42.
14. Моїсеєв Є.М., Джужа О.М. Проблеми кримінальної віктимології (кримінологічний, психологічний та пенітенціарний аспекти): монографія. К. : НТВ Правник. 1998. 84 с.
15. Навроцький В.О. Насильство за кримінальним правом України. Львівський державний інститут новітніх технологій та управління ім.В.Чорновола. Збірник наукових праць (Юридичні науки). Вип. 2/2007. 2007. С. 149-167.
16. Навроцький В.О. Поняття насильства та його врахування при кримінально-правовій кваліфікації. Роль органів внутрішніх справ у сфері запобігання та протидії насильству в суспільстві: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 17–18 квітня 2000 р.). Львів : Львівський інститут внутрішніх справ при НАВС України. 2000. С. 10–15.
17. Остроухов В.В. Насилля як предмет філософських рефлексій. К. : Український Центр духовної культури. 2000. 92 с.
18. Петечел О. Ю. Запобігання та протидія домашньому насильству: окремі аспекти. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства. 2021. № 56. С. 126-135.
19. Петечел О.Ю. Булінг: поняття та види. Матеріали наукової конференції за результатами роботи фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної

- академії правових наук України за фундаментальними темами у 2018 р. (м. Харків, 26 берез. 2019 р.). Харків : Право. 2019. С.177-181.
20. Петечел О.Ю. Булінг: юридико-психологічний аналіз та запобігання. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. 2019. Випуск 49. С. 259-263.
21. Петечел О.Ю. Кримінологічна характеристика особи злочинця, що вчиняє злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Право і суспільство. 2019. №9. С.50-55.
22. Петечел О.Ю. Кримінологічний та психологічний аналіз кібербулінгу. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. 2019. Випуск 50. С.80-85.
23. Петечел О.Ю. Кримінологічна характеристика злочинів проти статевої свободи і статевої недоторканності особи. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: збірник наукових статей. Випуск 41. Івано-Франківськ. 2017. С.90-99.
24. Сердюк Л.В. Насильники и их жертвы : криминологическое и уголовно-правовое исследование : монография. Уфа : Уфимский юридический институт МВД России, 2002. 299с.
25. Старков О.В., Тюменев А.В. Криминовиоленсология (учение о криминальном насилии). Спецкурс для магистратуры: курс лекции. М. : Юрлитинформ. 2012. 448 с.
26. Храмцов О.М. Криминологія вербальної агресії: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Х. 2003. 202 с.